

Avdelning: Livsmedelskontrollen
Handläggare: Sonia Lopes
Telefon: 08-508 28 169
Fax: 08-508 28 988
E:post: sonia.lopes@miljo.stockholm.se

MHN 2006-08-29 p 17

Uppdrag om etisk prövning av avel med försöksdjur

Remiss från Kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Tillstyrka förslaget under förutsättning att förvaltningens synpunkter beaktas.
2. Justera beslutet omedelbart

Carl-Lennart Åstedt

Anders Åkerberg

Sammanfattning

Stockholms stad har fått Djurskyddsmyndighetens redovisning till regeringen av uppdrag om etisk prövning av avel med försöksdjur på remiss. Miljöförvaltningen anser att uppdraget om etisk prövning av avel med försöksdjur belyser omfattningen av avel med försöksdjur som medför eller kan medföra lidande för djuren och tar ställning till att krav på etisk prövning av sådan avel bör införas. Gällande regelverk för djurförsök har anpassats till avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren och förslag på ändringar i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen presenteras. Vidare har Djurskyddsmyndigheten föreslagit bedömningskriterier för att underlätta de djurförsöksetiska nämndernas arbete och utrett ekonomiska och administrativa konsekvenser av förslaget.

Bakgrund

Regeringen har remitterat Djurskyddsmyndighetens redovisning av uppdrag om etisk prövning av avel med försöksdjur till Stockholms stad.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har beretts tillfälle att till kommunstyrelsen yttra sig över rapporten senast den 1 september 2006.

Djurskyddsmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att i samarbete med andra aktörer, såsom t.ex. företrädare för forskning, industri och djurskyddsorganisationer, utreda omfattningen av avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren och ta ställning till om krav på etisk prövning av sådan avel bör införas. Om detta krav föreslås ska Djurskyddsmyndigheten även föreslå bedömningskriterier för prövningen, lämna förslag på hur en sådan etisk prövning bör organiseras samt utreda de ekonomiska och administrativa konsekvenserna av förslaget.

Användning och framställning av framför allt genmodifierade försöksdjur har ökat inom forskningen, varför regeringen har tillsatt en utredning av verksamhetens konsekvenser för djurskyddet.

I utredningens betänkande, *Etisk prövning av djurförsök - genteknik och bioteknik på djur* (SOU 2003:107) definierades begreppen *framställning* (görs på levande djur i syfte att förändra arvsmassan t.ex. genom strålning) och *avel* (all annan fortplantning av djur än framställning). Utredningen föreslog en ändring av 21 § djurskyddslagen som innebär att framställning och användning av djur i djurförsök, avel i syfte att få fram försöksdjur med modifierad arvs massa och avel som kan medföra lidande eller obehag för djuren skall godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan framställning, användning eller aveln får påbörjas. Vidare föreslogs även en ändring av 29 § djurskyddsförordningen, innebärande att förbudet mot sådan avel inte gäller om aveln är godkänd av en djurförsöksetisk nämnd.

I regeringens proposition 2004/05:177, *Etisk prövning av djurförsök mm*, föreslogs vissa ändringar i djurskyddslagens bestämmelser om djurförsök; att begreppen djurförsök och försöksdjur definieras i lagen och att de etiska bedömningsgrunderna för djurförsök flyttas från djurskyddsförordningen till djurskyddslagen. Vidare fastställdes att det behövs bl.a. nya anpassade bedömningsgrunder för etisk prövning av avel med försöksdjur, vilket ledde till detta uppdrag.

Enligt 29 § djurskyddsförordningen är avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren förbjuden och enligt 49 a § djurskyddsförordningen, som infördes 1 april 2005, är det möjligt att frånga djurskyddsbestämmelserna om en djurförsöksetisk nämnd har godkänt sådan avel genom etisk prövning.

Genomförande av uppdraget

En referensgrupp bestående av personer med kunskaper inom området djurförsök och avel bildades för att diskutera frågor i utredningen.

Djurskyddsmyndigheten anordnade även en hearing där alla berörda kunde lämna synpunkter. Vissa ansåg att regleringen i djurskyddsförordningen är

tillräcklig samt att merparten av aveln redan omfattas av djurförsöksetisk prövning inom ramen för djurförsök medan andra var mer positiva och stödde djurskyddsmyndighetens förslag.

Det framkom, under diskussioner med referensgruppen, att vissa verksamheter faller utanför begreppet djurförsök, t.ex. import av djur som används till avel i Sverige.

Begreppet ”kan medföra lidande” har också diskuterats och gruppen föreslog istället begreppet ”sannolikt kan medföra lidande” för att tydliggöra att det ska göras en bedömning. Djurskyddsmyndigheten godkänner ändringen.

Begreppet lidande inbegriper både fysiskt och psykiskt lidande. Alla faktorer som utgör stressmoment kan så småningom leda till ett onormalt beteende, vilket kan tolkas som ett lidande. Detta kan visa sig genom t.ex. ett stort beteende – onormal stillhet, onormala rörelsemönster eller självstypning. Djurskyddsmyndigheten anser inte att de djurförsöksetiska nämnderna kommer att ha svårigheter att bedöma lidande när det gäller avel.

Djurskyddsmyndigheten har gjort en enkät för att kartlägga omfattningen av aveln som eventuellt kan medföra lidande i dagens läge. De flesta svaranden angav att aveln genomgick djurförsöksetisk prövning. I de flesta fall bedöms det att den aktuella aveln inte orsakar något lidande. Några svaranden angav att de tillåter visst lidande. I de flesta fall används tidiga avbrytningspunkter. Även syftet med den aktuella aveln kunde anges i enkäten (t.ex. att studera sjukdomsmodeller eller en genmekanism). Vissa använder aveln i pågående djurförsök medan andra håller en stam vid liv för framtida försök. Två svaranden angav att syftet var kommersiell uppfödning.

Forskning inom området välbefinnande hos försöksdjur har intensifierats under senare år. Det finns för närvarande två projekt vars syfte är att ta fram ett välfärdsprotokoll för att kunna avgöra genmodifierade djurs välbefinnande och identifiera avbrytningspunkter. Djurskyddsmyndigheten anser att dessa protokoll bör kunna användas även för att bedöma välbefinnande hos andra djur.

Kryopreservering har också diskuterats och innebär att man fryser ned embryon i flytande kväve. Dessa embryon kan tinas vid behov och användas för att framställa levande individer med den aktuella genuppsättningen. Denna teknik gör att man kan hålla antalet djur som föds med genetiska defekter nere och begränsa lidande hos dessa djur samtidigt som den ger möjlighet att bevara vissa djurstammar för framtida djurförsök.

Djurskyddsmyndighetens förslag

Eftersom enkätundersökningen visar att viss avel inte genomgår djurförsöksetisk prövning anser Djurskyddsmyndigheten att det ska finnas ett tydligt krav på att all avel som sannolikt kan medföra lidande för djuren ska genomgå etisk prövning av en djurförsöksetisk nämnd. En sådan bestämmelse bör i princip motsvara 21 § djurskyddslagen som gäller för djurförsök. Den föreslagna bestämmelsen bör reglera både avel som sannolikt kan medföra lidande och situationer där djuren uppvisar tecken på lidande till följd av avel som inte genomgått djurförsöksetisk prövning, där det inte bedömts sannolikt att den skulle medföra lidande. I det sistnämnda fallet skulle man skyndsamt kunna göra en prövning i efterhand. Bestämmelsen bör också ange de grundläggande bedömningskriterierna. Det bör även ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om prövning och godkännande från etisk synpunkt samt undantag från dessa. Djurskyddsmyndigheten anser att ansvaret för att ansöka om prövning ur etisk synpunkt bör ligga hos den som ansvarar för aveln. Bedömning bör ske i samråd med försöksdjursveterinären och övrig försöksdjurspersonal.

Enligt 41 § djurskyddsförordningen är krav på godkännande från etisk synpunkt begränsat till djur av djurklasserna däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur, fiskar och rundmunnar. Enligt 29 § djurskyddsförordningen är avel som kan medföra lidande för djuren förbjuden. Detta kan leda till osäkerhet om vad som gäller djurklasser som inte är uppräknade. Djurskyddsmyndigheten anser att man bör ändra 29 § djurskyddsförordningen till att avse de uppräknade djuren i 41 §.

De regionala djurförsöksetiska nämnderna, med kännedom om forskningen och de lokala förhållandena, ska bedöma och ställa syftet med aveln mot det lidande som den kan medföra.

Den 1 april flyttades bestämmelserna om grunderna för den djurförsöksetiska prövningen till djurskyddslagen. Djurskyddsmyndigheten anser att de bedömningskriterier som föreslås vid prövning av aveln också bör införas i djurskyddslagen.

En tydlig avbrytningspunkt ska anges även för aveln.

Förslag till författningsändringar

Förslag till ny bestämmelse i djurskyddslagen

21 a § Avel med försöksdjur som har sådan inriktning att den sannolikt kan medföra lidande för djuren ska godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan aveln påbörjas. Sådan avel med försöksdjur som bedömts inte omfattas av första stycket ska prövas från etisk synpunkt av en djurförsöks nämnd om djuren uppvisar tecken på lidande. För att aveln ska få fortsätta krävs att den djurförsöksetiska nämnden godkänner

aveln från etisk synpunkt. En ansökan om djurförsöksetisk prövning och den djurförsöksetiska prövningen av en sådan ska ske skyndsamt.

Vid prövningen av ett ärende skall nämnden väga avelns betydelse mot lidande för djuret. Nämnden får bifalla en ansökan om avel som medför eller sannolikt kan medföra lidande endast om sådan avel kan anses angelägen från allmän synpunkt samt följande förutsättningar är uppfyllda

- 1. det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredställande metod utan användning av djur,*
- 2. att så få djur som möjligt ingår i aveln, samt*
- 3. att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt.*

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om prövningen och godkännande från etisk synpunkt samt föreskrifter om undantag från kravet på prövning och godkännande från etisk synpunkt.

Förslag till ändring i djurskyddsförordningen

Nuvarande lydelse

29 § Djurskyddsmyndigheten får meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för avel med sådan inriktning att den kan påverka djurens naturliga beteenden. Avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren är förbjuden. Närmare föreskrifter om förbudet meddelas av Djurskyddsmyndigheten.

Föreslagen lydelse

29 § Avel med sådan inriktning att den sannolikt kan medföra lidande för djuren får inte bedrivas med djur av klasserna däggdjur, fåglar, kräddjur, groddjur, fiskar och rundmunnar. Djurskyddsmyndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om förbudet i första stycket samt föreskrifter om förbud mot sådan avel som avses i första stycket beträffande andra djur än de som där anges. Djurskyddsmyndigheten får även meddela föreskrifter om förbud eller villkor för avel med sådan inriktning att den sannolikt kan påverka djurens naturliga beteenden.

Ekonomiska och administrativa konsekvenser av förslag

De nya bestämmelserna kommer att medföra ett ökat antal ansökningar och därmed en ökad arbetsbörda för de djurförsöksetiska nämnderna. För att avlasta nämnderna har Djurskyddsmyndigheten för avsikt att med ett tydligt regelverk och tydligare anvisningar till vad som krävs av de sökande underlätta arbetet. Djurskyddsmyndigheten har även för avsikt att initiera utbildningar och att ändra den djurförsöksetiska ansökningsblanketten.

Förslaget kommer att innebära en ökad arbetsbörda för Djurskyddsmyndigheten.

Detta kommer även att innebära en ökad administrativ börda för dem som bedriver avel.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att uppdraget Etisk prövning av avel med försöksdjur väl belyser gällande regelverk för djurförsök. De förslag på föreskriftsändringar som framförts i rapporten anpassar regelverket att även omfatta avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren, vilket förvaltningen anser positivt. De krav på etisk prövning av avel med försöksdjur där de etiska nämnderna har tydliga riktlinjer för hur bedömningar ska göras vid sådan avel förbättrar djurens välfärd väsentligt.

Förvaltningen anser att förslagen i utredningen kommer att ge försöksdjuren stärkt djurskydd men har vissa synpunkter:

Förvaltningen anser att begränsningen av 29 § djurskyddsförordningen till att endast gälla de uppräknade djurklasser i 41 § djurskyddsförordningen (däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur, fiskar och rundmunnar) kan försämra djurskyddet för icke uppräknade djur, med tanke på att dessa inte föreslås omfattas av etisk prövning. Förvaltningen anser att 29 § djurskyddsförordningen ska vara kvar i nuvarande lydelse.

Förvaltningen vill uppmärksamma på att vid användning av kryopreservering för att bevara djurstammar med genetiska defekter som innebär ett stort lidande i framtida djurförsök måste användningen av dessa försöksdjur vara mycket väl motiverad.

Sammanfattningsvis menar förvaltningen att rapporten med förslag till ändringar bör tillstyrkas under förutsättning att förvaltningens synpunkter beaktas.

Bilagor:

Bilaga 1 Sammanfattning ur ”Uppdrag om etisk prövning av avel med försöksdjur”, Rapport från Djurskyddsmyndigheten